

Els catalans als camps nazis

La mort començava al mateix transport; podies morir, també, durant el treball

"Hi ha silencis que són més feixucs que d'altres. Si damunt de la nostra Guerra Civil hi ha hagut una boira fictícia però densa, hi ha aspectes del nostre passat recent que semblen haver estat engolits per l'absurd, pel no-res. Aquest és el cas dels catalans antifeixistes que patiren la deportació als camps nazis."

Montserrat Roig (http://www.catorze.cat/autor/Montserrat_Roig) va donar veu a aquest infern. I ho va fer escoltant cinquanta testimonis que havien sobreviscut a aquest horror. És així com el 1977 (un any i mig després de la mort de Franco) va publicar el llibre *Els catalans als camps nazis* (<http://www.grup62.cat/lilibre-els-catalans-als-camps-nazis/253616>). Quaranta anys després, Edicions 62 n'ha fet una nova edició. En llegim alguns dels casos per recordar que la memòria és la millor arma contra l'oblit.

El retrat de Neus Català amb l'uniforme de presonera, realitzat un cop fou alliberada. Va ser la presonera número 27.534 a Ravensbrück i la 50.446 a Holleischen.

Francesc Teix

Deportat a Mauthausen

?En arribar a Mauthausen ens van portar de seguida a les dutxes i ens van fer despullar. Vam quedar tal com vam néixer, amb un fred que pelava. Va venir un intèrpret alemany que s'havia apuntat per a lluitar voluntari amb en Franco. Aquell home ens va engegar un discurs:

?Sabeu on heu entrat? Això és un camp de tercera categoria. Sabeu què vol dir? Si no voleu morir de qualsevol manera, mireu cap allà.

Els focus van il·luminar els filferrats. Hi havia tot d'homes atrapats, enxampats als fils recargolats.

?Us ho dic de debò ?va continuar l'intendent?. Suïcideu-vos, és el millor que podeu fer?.

Josep Pons

Deportat a Gusen

A Gusen, hi va haver tres desinfeccions generals. La primera, el 19 de maig de 1942, hi va haver més de vuit-cents morts. La segona fou el 13 de juny de 1942, i la tercera, el primer de gener de 1943, a més de 20 graus sota zero. Però ja des del 1941, els presos eren desvetllats adesiara a mitjanit i, a empenyons, obligats a dutxar-se. Durant el camí, els presos rebien les fuetades i els cops de verga dels SS, els quals havien organitzat la gresca per pur plaer. Continua Josep Pons:

«Recordo una de les dutxes que vam tenir els de la barraca disset, on només érem republicans, cap a finals de 1941. En aquell temps, la dutxa era a l'aire lliure, a cel obert. Després d'estar-nos més de mitja hora davant de la nostra barraca tot esperant que acabessin els altres *Blocks*, ens donen l'ordre d'anar a les dutxes. Era un dels dies en què més oficials SS hi havia, entre els quals l'ajudant del cap del camp. Tam com hi entràvem, els SS ens pegaven i ens llençaven a la pila de carn humana que s'anava arreglant en un costat. I tot això sense deixar el seu somriure mofeta.»

L'ajudant del camp va bramar, de cop i volta, un *Viva Franco!* que féu minvar el brogit dels dolls d'aigua. Ningú no li va respondre. Tots els republicans aguantaven amb fermesa sota l'aigua. El nazi va repetir el seu bramul. Els republicans defallien, ja no podien més, afeblits com estaven. Algú va respondre amb un *Viva Franco!* esmorteït. Els dolls d'aigua glaçada continuaven damunt d'aquells cossos estantissos. Va passar una bona estona fins que els presos, amb tota la força dels seus pulmons, van respondre al crit de l'SS. Aquest, satisfet, va donar l'ordre de sortir de les dutxes.

«La sortida va ésser catastròfica. A mesura que deixàvem les dutxes, els SS multiplicaven les fuetades entre grans riallades. Aquest dia fou un dels més criminals que vam conèixer els republicans de Gusen.»

Joan Mestres

Deportat a Sachsenhausen

«Ningú no pot arribar a imaginar el que era la fam, allà. Et donaven per aguantar-te dret, però res més. La fam et treia el son. Al matí, et donaven una mica de pa negre alemany tallat fi amb xoriço i una aigua que li deien cafè, però que era ordi sense sucre. Al migdia, aigua bullent -algú va fer córrer que els cuiners es menjaven la carn que ens pertocava i que hi ficaven carn humana- amb alguna patata bullida. A la nit, el mateix que al migdia. Al meu *Block*, hi havia un metge molt jove que era belga. M'explicava coses que la infermeria, anomenada per nosaltres "l'antecambra de la mort". Un dia em va dir que en una de les lliteres, de tres pisos, hi havia mort el malalt del pis de dalt. El del mig va lligar la mà del cadàver amb un cordill i la feia moure. Quan repartien la sopa movia la mà del mort i deia que aquest estava molt malalt:

?Doneu-me-la a mi ?afegia?. Jo la guardaré i la hi donaré quan es desperti.

Va estar dos o tres dies cruspint-se la sopa del cadàver. Fins que un matí el metge va veure que aquella mà era una mica "estranya" i va descobrir que era la d'un mort».

E. G.

Deportat a Dora

La mort començava al mateix transport; podies morir, també, durant el treball, o «en curs d'evasió» i en realitat llançat a les filferades, podies deixar-t'hi morir o podies suïcidar-te, podies morir executat, ofegat a l'aigua, com l'amic de l'Emili a *K. L. Reich*, podies morir d'una pallissa, com un noi rossellonès molt jove que era a Dora amb el seu pare. Ho va veure el barceloní E. G.:

«Hi havia un Kapo, a qui anomenàvem "Tigre de Dora", que va donar una tunda tan forta a aquest noi que el va matar davant del seu mateix pare. Els cops duraren una hora. Semblava que el noi hagués perdut les facultats mentals i el Kapo s'hi va abraonar. Les cames del rossellonès eren sacsejades fins que, al final, va caure a terra com un ninot. Se'l van endur al crematori. Aquest *Führerweiter*, després d'haver matat dues o tres persones cada dia, es posava a tocar el violí a la barraca on jo era. El tocava amb uns sons tan estridents que el violí grinyolava.»

Neus Català

Deportada a Ravensbrück

«Un diumenge ens van fer anar del tot nues a les dutxes dels tallers centrals. Havíem de recórrer uns passadissos i ens veien els SS i els civils. Les guardianes ens deïes:

?No us fa vergonya, porques, més que porques? Passejar despullades davant dels homes!

Nosaltres, com si res, aguantàvem el xàfec ben rígides, sense tapar-nos.

? Aquests no són homes, són bèsties ?ens dèiem.

Ens feren passar a les dutxes i barrejaren els nostres vestits per a la desinfecció. Ens obligaren a agafar vestits d'altres dones. A mi em tocaren unes calces plenes de pus i de porqueria. Em feien molt de fàstic o em van apallissar perquè les agafés. Aquella va ésser la primera vegada que vaig plorar davant d'un SS. El dia vint d'octubre van fer una revisió. Al camp, ens havien prohibit portar lligacames, elàstics o gomes per a aguantar-nos les mitges. Per a aquelles bruixes, ens les havíem d'aguantar soles, és clar. Em van trobar un lligacames negre i la "Mouche-à-miel" em bolia pegar amb el seu anell als ulls. Enmig de la pallissa, vaig recordar el que m'havia dit en Reinalds.

?Quan te torturin, odia, odia tot el que puguis!

Jo saltava com un cabrit i cridava, cridava. Els insultava en català, em sortien uns renecs! Ells m'apallissaven amb la verga, amb les botes amb les mans. I tota nua em van llançar dalt del llit. Jo era tot un morat, em van deixar feta un nyap pels cops i les fuetades. Però quan se'n van anar, vaig cridar encesa de ràbia:

?No me les heu presses, males putes!

I plorava i reia alhora mentres ensenyava les lligacames a les meves companyes.

Dolors Gener

Deportada a Ravensbrück

Recordo que, un cop alliberada, va venir una companya francesa i em va dir: "*Lola! Ils sont entrain de liberer ton pays!*" I jo em vaig posar molt contenta. Deien que els guerrillers ja hi eren i que lluitaven com a fures. Però torno a França, busco els meus companys, no trobo ningú, llegeixo els diaris i veig que encara mana en Franco... Al cap d'una setmana va tornar el meu marit. Havia sabut la meva adreça a través dels diaris. Un dia obro la porta i me'l trobo, així, de sobte. Ell tot rodó perquè havia estat ben alimentat a Suècia i jo feta una bírria. El meu home amb prou feines si em coneixia.

En tornar no vam trobar l'ambient que esperàvem. [...] Amb la imatge dels camps que ens perseguia per tot arreu... La readaptació a la vida real va ser dura. Molts dels nostres companys i companyes es van matar perquè ja no podien aguantar res. El meu marit va tenir molta paciència amb mi i no vaig haver d'agafar qualsevol feina per sobreviure fins que no es van reconèixer els nostres drets. I és que molts presoners de guerra deien que els qui havíem estat als camps exageràvem. No van canviar d'opinió fins que no van veure els camps i el Procés de Nuremberg no ho airejà tot.

El cervell és la part més afectada. Però també el teu cos, que ja no serveix per a res. Mira, ara porto cotilla i sabates ortopèdiques. Si jo no m'he matat és pels meus fills, però ho he intentat tres o quatre vegades.»

Joan de Diego

Deportat a Mauthausen

«Tot el que he sofert m'ha fet estimar la vida... De vegades, si penso en la mort, em veig dient als companys: espereu-me, que ara hi tornaré... Perquè hi ha coses extraordinàries que encara em queden per veure.»

Montserrat
Roig

ELS
CATALANS
ALS
CAMPS
NAZIS

edicions
62

Els catalans als camps nazis (<https://www.grup62.cat/livre-els-catalans-als-camps-nazis/253616>)

© Montserrat Roig, amb una introducció de Rosa Toran
© Edicions, 62 (2017)